

NATURPLEJE HVOR GRÆSNING ØGER BIODIVERSITETEN

AF KIRSTINE FLINTHOLM JØRGENSEN | Center for Frilandsdyr og Rikke Rørby Gravesen, SEGES Innovation

I naturpleje med kvæg skal de naturlige forhold efterlignes mest muligt for at øge biodiversiteten. Det kræver en anderledes tankegang. Ændrede krav i forhold til plejegræs-ordningen gør det lettere at udføre naturpleje med fokus på forbedret biodiversitet.

Naturpleje med græssende kvæg er et meget vigtigt element i forhold til at sikre biodiversiteten på lysåbne naturarealer og har været praktiseret længe. Og ja, det lykkes som oftest at holde arealerne lysåbne, men naturplejen kritiseres for ikke at have gavnet biodiversiteten. Så spørgsmålet er, hvordan græsning med kvæg på naturarealerne kan øge biodiversiteten? I projekt Den Gode Afgræsningsplan udarbejder vi vejledninger til dette, og her er det tydeligt, at vi skal lære at tænke anderledes end førhen. Det er f.eks. ikke mængden af kød produceret pr. ha, som skal vægtes højest, hvis biodiversiteten skal sikres.

UDPEG DE MEST VÆRDIFULDE AREALER

Det er vigtigt at få et overblik over hvilke områder, der rummer mulighederne for at skabe en større artsrigdom og prioritere den mest optimale forvaltning her. Mange truede planter trives bedst på gamle næringsfattige naturområder og vil ofte blive udkonkurreret af konkurrencesterke arter af store græsser og høje urter på arealer med mange næringsstoffer i jorden. En meget næringsrig eng eller græsmark vil derfor være svær at gøre artsrig uanset hvilket græsningstryk, der benyttes. Ønsker man en mere rig natur på næringsrige arealer, er det ofte nødvendigt at udpine arealerne. Det gøres mest effektivt med høslæt over en årrække, da græsning kun fjerner få næringsstoffer. Alternativt kan indsatsen fokuseres på arealer med et større potentiale, eller man kan overlade dele af arealet til naturlig tilgroning med træer og buske ved lavt græsningstryk.

VARIATION GIVER FLERE LEVESTEDER

Arealer med stor variation giver grundlag for højere artsrigdom, da der her er flere forskellige levesteder. Det kan derfor være en fordel, hvis arealet både rummer områder med træer og buske samt områder med både våd og tør bund. Det er ofte i overgangszonerne mellem forskellige typer af vegetation, at de truede arter har de bedste vilkår. Du kan finde dine mest værdifulde naturområder ved at tjekke HNV-scoren og bioscoren på dit areal, ved at få lavet et Naturtjek eller gennem dialog med kommunens biologer. Har du fået udpeget nogle truede eller sjældne planter på dine naturarealer, så brug dem som pejlemærke for græsningstrykket. Hold øje med, hvor meget dyrene har ædt af dem og sænk dyretykket eller flyt dyr eller hegn fra, hvis planterne ikke får mulighed for at blomstre og sætte frø.

OVERGRÆSNING SULTER INSEKTER

Jo flere blomstrende arter - jo bedre. Det giver mad til insekter og fugle, og er grundstenen i hele fødekredsløbet. Naturplejen kritiseres ofte for at overgræsse arealerne. Årsagen skal nok findes i en kombination af historisk landbrugspraksis og kravene i støtteordningen til pleje af græs- og naturarealer. Støtteordningen sætter kun en nedre grænse for, hvor mange dyr, der skal gå på arealet, men ikke en øvre grænse. Det giver i sig selv en stor risiko for, at der bliver udført overgræsning. *Fortsetter på s. 14 >>*

Vi tilbyder bl.a.

Afhentning af kreatur i egen lastbil

Slagtning af:

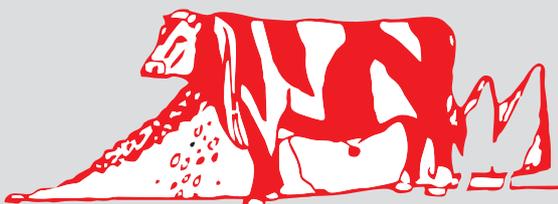
- **KREATURER**
- **HESTE**
- **GRISE**
- **FÅR OG LAM**

Finpartering og pakning af kød

Hårby Slagteren

Den Grønne Vej 1 · 8660 Skanderborg

Tlf. 86 52 39 33

Tidligere har kravene til, at arealet skulle fremstå synligt afgræsset pr. 15. september været medvirkende til, at mange naturarealer blev græsset for hårdt ned eller brakpudset. I de senere år er der blevet lempet væsentligt på kravene i tilskudsordningen, så fx græsningstrykket nu kan være lavere end tidligere (se faktaboks).

LAVERE GRÆSNINGSTRYK

Undersøgelser har vist, at det naturlige græsningstryk for danske naturarealer ligger på mellem 70-250 kg/ha. Det vil sige i et intakt økosystem, der

er upåvirket af mennesker, og hvor fødetilgængeligheden bestemmer dyretrykket. Det vil typisk være i en situation med helårsgræsning. Det optimale græsningstryk er meget afhængigt af arealets næringsstatus og græsningssæsonens længde. Generelt gælder det om at have en så lang græsningssæson som muligt, så græsningstrykket kan holdes lavt. Hvis det kun er muligt

at græsse i sommerhalvåret (minimum 180 dage), er et forsigtigt skøn, at næringsrige arealer kan tåle et maksimalt græsningstryk på 500 kg/ha, mens næringsfattige arealer kan tåle væsentligt færre dyr - dog minimum 50 kg dyr pr. ha. Disse skøn er væsentligt lavere, end hvad man tidligere har anbefalet.

FRI FOR FØRNE

Når græsningstrykket sænkes, giver det bedre fødegrundlag for insekter og fugle i sommermånedene, men der er risiko for, at der efterlades et tæppe af visent plantemateriale kaldet førne. Førnelaget hæmmer væksten af nye planter og går i stor stil ud over de blomstrende urter, der ikke får lys nok til at spire. Resultatet er, at man med tiden får en ensartet vegetation, der domineres af græsser. Ved helårsgræsning vil dyrene æde det ophobede plantemateriale i vintermånedene. Et bud på en målsætning kan derfor være en kort vegetation, hvor plantedækket er under 10 cm omkring 1. april og hvor vegetationen er åben, så jordoverfladen kan skimtes. På den måde kan de blomstrende urter få et forspring, inden græsserne bliver for dominerende.

UDVIDET GRÆSNING

Mange steder er helårsgræsning ikke en mulighed – det gælder særligt på meget små arealer og på arealer, der er meget våde i vinterhalvåret. Her kan man prøve at opnå målet på en anden måde. Det kunne fx være ved at udvide græsningssæsonen mest muligt. Hvis dyrene kun er væk fra arealerne i december til februar, vil man opnå mange af effekterne som ses ved helårsgræsning. Vinterafgræsning, hvor dyrene kun er på arealet i vinterhalvåret, er også en mulighed for at opnå god effekt. Det er en forudsætning, at det er dyr, som er vant til at gå ude og som har et fornuftigt huld og hårlag samt mulighed for at søge ly og læ. Er det ikke muligt at forlænge græsningssæsonen kan en alternativ løsning være, at man sætter flere dyr på arealet i slutningen af græsningssæsonen, så der er spist op, inden dyrene tages hjem.

NY KONTROLMETODE GØR EKSTENSIV GRÆSNING MULIG

Alt i alt er det blevet lettere at lave en optimal forvaltning af naturarealer og samtidig leve op til kravene i tilskudsordningen. En ny kontrol-

FAKTABOKS

Forbedringer i krav ved græsning i Pleje af græs-og naturarealer ordningen (pr. 1. januar 2023)

Kravene til græsningstrykket ved kontrol efter fast græsningstryk er sænket fra 1,2 storkreaturer pr. ha (SK/ha) til 0,3 SK/ha med mulighed for at søge dispensation til yderligere nedsat græsningstryk. Dernæst er 40 cm højdekravet, populært kaldet "gummistøvlereglen", fjernet på arealer, hvor der søges grundbetaling og kontrol efter synligt afgræsset. Dette betyder, at det ikke længere er nødvendigt med højt græsningstryk eller brakpudsning for at leve op til kravene om, at arealet skal fremstå synligt afgræsset pr. 15. september, så længe det er tydeligt, at dyrene har spist af vegetationen. Dette er forudsat, at arealerne fortsat lever op til kravene om grundbetaling, hvor det blandt andet er et krav, at der ikke er for meget opvækst af vedplanter (100 planter/ha). Foruden mere lempelige krav til vegetationshøjden, er fleksibiliteten også øget fra 10 til 20%. Dette betyder, at der på alle tilsagnsarealer må være op til 20% af arealet, der ikke lever op til kontrolkravene. Det kan f.eks. være arealer uden græsningsegnet vegetation, tæt krat eller søer.

Forbedringer i krav ved græsning i Pleje af græs-og naturarealer ordningen (pr. 1. januar 2024)

En ny kontrolmetode 'ekstensiv græsning' er mulig pr. januar 2024. Ordningen giver mulighed for at have et lavt græsningstryk og en lang græsningssæson – herunder helårsgræsning. Græsningen dokumenteres ved hjælp af billeder, som landmanden selv tager via Landbrugsstyrelsens app. Billederne skal tages i november måned. Antallet af billeder, der skal indsendes, afhænger af størrelsen på arealet og antallet af indmeldte marker. Der skal være billeder af græsningssæsonens længde, mens andre relevante billeder kan være oversigtsbilleder, der viser tegn på græsning samt nærbilleder af bid, lort og tråd. Kontrolmetoden kan ligesom fast græsningstryk ikke vælges, hvis der samtidig søges grundbetaling på arealet.

metode 'ekstensiv græsning' gør det fra 2024 nu muligt af praktisere helårsgræsning eller mere ekstensiv græsning. For denne kontrolmetode skal arealet afgræsses i løbet af perioden 1. januar til 30. november. Der er krav om, at arealet og vegetationen i sin helhed bærer præg af, at dyrene har afgræsset arealet. Denne påvirkning skal dokumenteres med billeder, der viser, at der har været en græsningsaktivitet fx nærbilleder af afbidt græs og urter, gødning, samt helhedsbilleder af arealet, som viser varieret vegetationshøjde og struktur eller dyrevexler. Billederne skal tages i november måned.

Den nye kontrolmetode er et ekstra tilbud, som supplerer de to eksisterende kontrolmetoder synligt afgræsset og fast græsningstryk. Lige som det er tilfældet med kontrolformen fast græsningstryk, kan den nye kontrolform ekstensiv græsning ikke søges i kombination med grundbetaling. Det kan betyde, at den nye kontrolform ikke er økonomisk attraktiv. I nogle tilfælde kan der søges om undtagelse for at opfylde grundbetalingskravene, så grundbetaling kan opnås.

Til trods for at støtteordningerne løbende bliver forbedret, er der fortsat behov for ændringer, før tilskudsordningen målrettet tilgodeser natur og biodiversitet bedst muligt og lever op til ordningens formål om at beskytte og forbedre biotopforholdene og biodiversiteten på arealerne. Det kunne f.eks. være ved at fastsætte krav til, hvor højt dyretrykket maksimalt må være og ved at sikre, at førnelaget bliver spist ved at kontrollere plantedækket i det tidlige forår fremfor i efteråret. Hvis der på sigt bliver mulighed for et ekstra tilskud, samt mere fleksible kontrolkrav, når arealerne plejes med biodiversitet for øje, vil der også være bedre muligheder for at opnå en god økonomi ved naturpleje.

Ved at bruge QR-koden kan du hente et skema med en oversigt over hvilke forudsætninger, der skal til for at optimere biodiversiteten på naturarealer, hvor kvæget er en del af forvaltningen af arealet (Optimer biodiversiteten på naturarealer med kvægets afgræsning).

Artikler er skrevet i projektet 'Den Gode afgræsningsplan- sådan fremmes biodiversiteten på naturarealer', som er støttet af Kvægafgiftsfonden.

DET RETTE MINERALFODER TIL DINE AMMEKØER

Med Novamin Ammeko fra Vilomix får du et mineralfoder, der er fuldt forsyndende med vitaminer og mineraler.

- Kan anvendes hele året og kan også tildeles i automater
- Passer til de fleste typer fodringer og alle dyregrupper og racer

Novamin Ammeko tilføjer også naturligt E-vitamin og organisk selen, som giver grundlag for livskraftige og sunde dyr.

Læs mere på
vilomix.dk

Vilomix